

Objektívna a subjektívna premlčacia doba - podmienky ich počítania

Abstrakt

Cieľom článku je overenie správnosti stabilných judikatúrnych záverov dotvárajúcich výkladový rámec právnej úpravy premlčania. Konkrétne je analyzovaná otázka začiatku plynutia objektívnej premlčacej doby pri nároku na náhradu finančnej satisfakcie za spôsobenú nemajetkovú ujmu, a tiež otázka začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pri nárokoch na náhradu škody na zdraví. Každý prípad je z hľadiska systematického členenia článku analyzovaný osobitne.

I. Úvod

Neustály spoločensko-politický vývoj je vždy nasledovaný tvorbou nových právnych predpisov, ako aj prijímaním či dopĺňaním judikatúrnych právnych názorov najvyšších súdnych autorít.

Validitu právnych záverov aktuálnej judikatúry preverujú nielen právní teoretici, ale aj právní zástupcovia sporových strán, ktorí sa snažia presvedčiť súd o správnosti svojej interpretácie aplikovanej právnej normy. Pokiaľ proti nim stojí ustálená judikatúra (povedzme rozhodnutie Najvyššieho súdu SR publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR a na neho nadväzujúce rozhodnutia ďalších senátov Najvyššieho súdu SR alebo rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, pričom jeho právne závery potvrdzujú aj následné rozhodnutia iných senátov Najvyššieho súdu a Ústavného súdu SR), ide o úlohu zjavne neľahkú.

V článku sú riešené dva kolízne momenty počítania premlčacích dôb. V oboch prípadoch autor poukazuje na konkrétne rozhodnutia najvyšších súdnych autorít SR, ktoré podľa jeho názoru nesprávne interpretovali závery primárnej judikatúry (pri náhrade nemajetkovej ujmy), resp. ich nekriticky prevzali (pri náhrade škody na zdraví), čím do značnej miery deformujú rozhodovaciu prax všeobecných súdov.

II. Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby pri nemajetkovej ujme

Inštitút nemajetkovej ujmy vyjadruje najmä náhradu za zásah do ochrany osobnosti, resp. zásah do práva na súkromie a rodinný život, spočívajúci v utrpených pocitoch frustrácie, šoku, stresu, smútku, straty zo spoločenstva s milovanou osobou, a pod. Predmetom nášho skúmania je samozrejme otázka premlčania majetkového práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, t.j. finančnej kompenzácie v zmysle § 13 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej tiež len „OZ“).¹

Z rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít *prima facie* dospejeme k názoru, že pre začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby je rozhodujúci moment, kedy došlo k protiprávnemu zásahu, ktorý viedol k nemajetkovej ujme.

¹ Podľa § 13 ods. 1 OZ „Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadosťučinenie.“ Podľa § 13 ods. 2 OZ „Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.“

V tomto smere považujem za smerodajný právny názor vyslovený v **uznesení Najvyššieho súdu SR zo dňa 17.2.2011, sp. zn. 5 Cdo 265/2009**, podľa ktorého: **„Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka je viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. V prejednávanej veci bolo preukázané, že neoprávneným konaním žalovaného bolo jedným činom zasiahnuté do práva na život syna žalobkyne P. K., do práva na súkromie a rodinný život žalobkyne, ktorý nastal momentom jeho smrti a ktorého následky v podobe rôznej formy citovej ujmy (šoku, traumy, smútku a straty zo spoločenstva z blízkou osobou) u žalobkyne stále pretrvávajú. Žalobkyňa preto mohla svoje právo na uplatnenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vykonať prvýkrát 15. novembra 2000. Od tohto dňa začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá skončila 15. novembra 2003.“**

Po prečítaní rozhodnutia väčšina čitateľov dospeje k názoru, že v otázke začiatku plynutia objektívnej premlčacej doby považoval Najvyšší súd SR (ďalej tiež len „NS SR“) moment, kedy došlo k protiprávnemu úkonu, za totožný s momentom, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv.

Rovnako porozumel citovanému rozhodnutiu aj Ústavný súd SR, ktorý v **uznesení zo dňa 23. septembra 2013, sp. zn. IV. ÚS 542/2013** nadviazal na toto rozhodnutie a § 101 OZ² interpretoval nasledovne:

„Ústavný súd konštatuje, že právne závery krajského súdu ako odvolacieho súdu nie sú založené na svojoľnej interpretácii, prípadne aplikácii príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka [najmä ustanovení týkajúcich sa práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch a premlčania]. Krajský súd v spojení s okresným súdom v odôvodnení svojho rozsudku uviedol argumentáciu, ktorá dostatočným spôsobom odôvodňuje záver o tom, že právo sťažovateľov voči odporcovi je premlčané, preto nejde o rozhodnutie, ktoré by bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a preto ústavný súd považuje namietaný rozsudok krajského súdu v tejto časti za ústavne udržateľný.“

„Na základe vykonaného dokazovania a v súlade s citovanými zákonnými ustanoveniami bolo súdu preukázané, že dňa... došlo k úmrtiu P. P. na pracovisku odporcu (...).“ „(...)V danom prípade premlčacia doba na uplatnenie nároku navrhovateľov v konaní začala plynúť v súlade s ust. § 101 Občianskeho zákonníka nasledujúci deň po smrti P. P..., teda dňa... (kedy sa právo mohlo vykonať po prvý raz) (...).“

„(...) súd poukazuje aj na rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 15. 5. 1997 sp. zn. 3Obo 44/1997 podľa ktorého všeobecná trojročná premlčacia lehota plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Tým je objektívne vymedzený začiatok plynutia premlčacej lehoty od slova „mohlo“ a nie od slova „mohol“. Tento okamih je daný objektívne a nezávisle na subjektívnej okolnosti, teda či oprávnený vedel alebo nevedel o svojom práve. Preto súd námietku navrhovateľov o tom, že nedošlo k premlčaniu ich nároku, pretože premlčacia doba začala plynúť až odo dňa 8. 2. 2006, kedy sa dozvedeli o tom, že P. P. utrpel pracovný úraz považoval v predmetnej veci za právne bezvýznamnú.“

S prezentovaným právnym názorom Ústavného súdu SR sa nestotožňujem a podľa môjho názoru nekorešponduje s právnym názorom vysloveným v rozhodnutí NS SR 5 Cdo 265/2009, hoci sa

² Podľa § 101 OZ „Pokiaľ nie je v ďalších ustanoveniach uvedené inak, premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.“

to na prvý pohľad môže zdať. Na tomto mieste je potrebné korigovať interpretáciu začiatku plynutia objektívnej premlčacej doby, ktorú ÚS SR považoval za ústavne konformnú.

Ak sa dôkladnejšie pozrieme na rozhodnutie NS SR 5 Cdo 265/2009, v odôvodnení sa píše, že „*Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv.*“

Správny výklad rozhodnutia ma vedie k záveru, že NS SR vnímal **rozdiel** medzi momentom, kedy došlo k protiprávnemu zásahu, ktorým bola spôsobená ujma na zdraví primárnej obeť a momentom, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv sekundárnej obeť (vzniku nemajetkovej ujmy v podobe zásahu do práva na súkromie a rodinný život žalobkyne). Ako sa neskôr ukázalo, odôvodneniu rozhodnutia by prospelo, keby v ňom NS SR jednoznačne ustálil, že hoci tieto dva momenty (prímárny protiprávny zásah a sekundárny zásah do osobnostných práv) môžu nastať (a v danom prípade aj zrejme nastali) v ten istý deň, nemožno ich stotožňovať (!).

Na podporu mojich tvrdení poukazujem na českú judikatúru, ktorá pri obdobnom právnom inštitúte - náhrade škody (majetkovej ujme) zastáva názor, že pre začiatok objektívnej premlčacej doby je rozhodujúce, **kedy škoda vznikla**, nielen kedy nastala udalosť, ktorá ku škode viedla.

V časopise Právní rozhledy, č. 15-16/2017, s. 561-563, bolo publikované recentné uznesenie veľkého senátu občianskoprávného a obchodného kolégia Najvyššieho súdu ČR (ďalej tiež len „NS ČR“) zo dňa 12.4.2017, sp. zn. 31 Cdo 4835/2014 s nasledovnou právnou vetou: „**Objektívni promlčecí lhůta („doba“), ve které se promlčí právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, běží od události, z níž vznikla škoda; tato škodní událost zahrnuje nejen protiprávní úkon či zákonem zvlášť kvalifikovanou událost, které vedly ke vzniku škody, ale i vznik škody samé.**“

K začiatku plynutia objektívnej premlčacej doby sa podobne vyjadruje NS ČR v rozsudku zo dňa 27.4.2016, sp. zn. 29 Cdo 2678/2015, Rc 93/2017, v ktorom uvádza: „**Jde-li o počátek běhu objektívni promlčecí doby práva na náhradu škody, není pochyb o tom, že ustanovení § 106 odst. 2 obč. zák. jej váže k události, z níž škoda vznikla. Tato škodní událost zahrnuje nejen porušení právní povinnosti – protiprávní úkon či zákonem zvlášť kvalifikovanou událost, nýbrž i vznik škody samotné (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 1990, sp. zn. 1 Cz 20/90, jakož i důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2003, sp. zn. 25 Cdo 325/2002, ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 25 Cdo 2507/2005 a ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 Cdo 2735/2012, uveřejněných pod čísly 46/2004, 38/2008 a 103/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Kdyby se totiž škodní událost měla ztotožnit pouze s protiprávním úkonem či událostí vyvolávající škodu (protiprávním stavem), mohla by promlčecí doba začít běžet dříve, než vznikla škoda (škoda by mohla vzniknout až po uplynutí objektívni promlčecí doby nebo by nemusela vzniknout vůbec); takový výklad je nepřijatelný.**“ (ods. 19).

Začiatok objektívnej premlčacej doby by mal byť pri oboch inštitútoch (náhrada škody a náhrada nemajetkovej ujmy) vnímaný rovnako. Aj pri premlčaní odškodnenia nemajetkovej ujmy by sa mal začiatok plynutia premlčacej doby viazať až na skutočnosť, keď dôjde ku vzniku ujmy. Pri ochrane osobnosti má vec navyše aj svoju nespornú logiku, keďže k neoprávnenému zásahu do ochrany osobnosti nemôže dôjsť skôr, ako sa dotknutá blízka osoba o protiprávnom zásahu dozvie.

Keďže nie je vylúčené (čo dokazuje aj prípad riešený ÚS SR), že sa dotknutý subjekt dozvie o protiprávnom konaní neskôr ako v deň, v ktorom k nemu došlo (napr. po dlhšom čase sa nájde mŕtve

telo nezvestnej osoby, rodinný príslušník sa vráti zo zahraničia a pod.), v prípade vznesenia námietky premlčania by súdy mali vždy skúmať konkrétne okolnosti **vzniku ujmy**.

III.

Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby pri škode na zdraví

Pre premlčanie nároku na odškodnenie škody na zdraví stanovil zákonodarca jedine plynutie subjektívnej premlčacej doby.³ Právo na náhradu škody na zdraví sa tak premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený **dozvie o škode** a o tom, kto za ňu zodpovedá. Pre tento článok je relevantné skúmanie začiatku premlčacej doby iba z hľadiska vedomosti poškodeného o spôsobenej škode. Tá sa prejavuje v dvoch základných právnych tituloch, a to nároku na odškodnenie **bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia** v zmysle § 444 OZ⁴ a zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov (ďalej tiež len „zákon č. 437/2004 Z.z.“).

Posúdenie momentu, kedy sa poškodený dozvedel o škode na zdraví, viaže slovenská judikatúra na okamih (deň) ustálenia zdravotného stavu poškodeného. Uvedené platí napriek tomu, že tento právny názor nebol výslovne formulovaný v právnych vetách dvoch základných judikátov, ale v ich odôvodneniach. To neskoršej rozhodovacej praxi nebránilo, aby konštatovaný právny názor prijala a ďalej nekriticky aplikovala.

Ako som naznačil, v otázke premlčania sťaženia spoločenského uplatnenia sa za zásadný považuje právny názor vyslovený v **rozsudku Najvyššieho súdu ČR zo dňa 29.7.1983, sp. zn. 1 Cz 23/1983, Rc 9/1986**, v odôvodnení ktorého sa uvádza:

„O škodě spočívající ve ztížení společenského uplatnění se poškozený dozví v době, kdy lze objektivně provést ohodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění, neboť až tehdy má poškozený k dispozici skutkové okolnosti, z nichž lze škodu zjistit.“

„Podle ustanovení § 9 odst. 1 vyhlášky č. 32/1965 Sb. (ve znění vyhlášky č. 84/1967 Sb. a vyhlášky č. 76/1981 Sb.) se posouzení bolestného a ztížení společenského uplatnění provede, jakmile je možné považovat zdravotní stav poškozeného za ustálený.“

„Posouzení otázky, kdy je možné zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený z hlediska jednotlivých nároků na náhradu za ztížení společenského uplatnění, je závislé na vyjádření lékaře.“⁵

Keďže znenie § 9 ods. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva SR č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov⁶ bolo prevzaté do súčasného

³ Podľa § 106 ods. 1 OZ „Právo na náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.“

Podľa § 106 ods. 2 OZ „Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí za tri roky, a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za desať rokov odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.“

⁴ Podľa § 444 OZ „Pri škode na zdraví sa jednorazove odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia.“

⁵ Právna veta judikátu Rc 9/1986 sa primárne zaoberá tým, že ak dôjde neskôr k zhoršeniu už ustáleného zdravotného stavu, má sa takýto čiastkový nárok z hľadiska premlčania posudzovať samostatne. K nosnej otázke začiatku plynutia premlčacej doby uvádza iba to, že tento moment sa zásadne nemá stotožňovať s dňom nasledujúcim po skončení pracovnej neschopnosti.“

⁶ Podľa § 9 ods. 1 vyhlášky MZ SR č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov „Posúdenie sa vykoná, len čo stav poškodeného možno považovať za ustálený.“

§ 8 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z.z.⁷, je citované rozhodnutie naďalej aktuálne a súdmi v aplikačnej praxi plne využívané.

V otázke premlčania bolestného sa za podstatný považuje právny názor vyslovený v **rozsudku NS SR zo dňa 28.6.2001, sp. zn. M Cdo 37/2000, R 68/2003**, v odôvodnení ktorého sa uvádza „**Za deň zistenia bolesti nemožno bez ďalšieho považovať deň ukončenia práceneschopnosti poškodeného, ani deň vyhotovenia posudku o bolestnom, ale okamih (deň) ustálenia zdravotného stavu poškodeného** (v zmysle ust. § 9 ods. 1 vyhl. č. 32/1965 Zb.).“⁸

Obsah citovaných judikátov prevzala do odôvodnení svojich rozhodnutí nielen väčšina Krajských súdov (pozri napr. rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 16.11.2016, sp. zn. 11 Co 397/2016, rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 27.6.2012, sp. zn. 17 Co 352/2011, rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 3.11.2011, sp. zn. 17 Co 86/2011), ale aj Ústavný súd SR, na ktorého dve rozhodnutia názorne poukážem.

Uznesenie ÚS SR zo dňa 24. septembra 2008, sp. zn. IV. ÚS 305/2008 (bolestné):

„Krajský súd napadnutý výrok svojho rozsudku sp. zn. 5 Co 509/2006 z 28. novembra 2007 založil na týchto dôvodoch (...). Nesprávny je preto názor žalobkyne, podľa ktorého sa o škode dozvedela až z posudku o bolestnom z 1. 2. 2006 a že až od tohto dátumu je nutné počítať zo začiatkom plynutia subjektívnej premlčacej lehoty. Nepochybne operácia z 15. 10. 2003 má príčinu v poškodení zdravia vzniknutom pri dopravnej nehode a v zmysle § 3 ods. 2 cit. vyhl. ide o výkon, za ktorý patrí ďalšie, nové odškodnenie za bolesť, ktoré by bolo možné uplatniť samostatnou žalobou. Podľa konštantnej súdnej praxe za deň zistenia bolesti nemožno ale považovať bez ďalšieho deň vyhotovenia posudku o bolestnom, lebo posudok len deklaruje vytrpenú a zistenú bolesť. Pre správne posúdenie nároku na náhradu bolestného je rozhodujúcou skutočnosťou zistenie, kedy bolesť bola spôsobená. Podstatným momentom je čas vykonania operácie, kedy žalobkyňa vytrpela bolesť, vedela o škode a zároveň mala vedomosť o tom, kto jej škodu spôsobil a kto za ňu zodpovedá. Preto už po skončení liečebného procesu (2. 12. 2003) a ustálení zdravotného stavu mohla žalobkyňa žiadať o vyhotovenie posudku za účelom zistenia výšky škody (§ 8 cit. vyhl.). Záver súdu prvého stupňa pokiaľ prihliadol na vznesenú námietku premlčania je preto správny.“

„Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom rozsudku krajského súdu sp. zn. 5 Co 509/2006 z 28. novembra 2007 (s prihliadnutím na obsah rozsudku súdu prvého stupňa sp. zn. 24 C 568/2002 z 5. októbra 2006, ktorý bol v odvolacom konaní preskúmaný) dospel k názoru, že zo záverov odvolacieho súdu týkajúcich sa posudzovanej právnej otázky (výšky náhrady škody na zdraví v časti bolestného, premlčanie nároku na bolestné) nevyplyva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.“

Uznesenie ÚS SR zo dňa 21. júna 2016, sp. zn. III. ÚS 399/2016 (sťaženie spoločenského uplatnenia):

„O škode spočívajúcej v sťažení spoločenského uplatnenia sa poškodený dozvie v dobe, kedy možno objektívne vykonať ohodnotenie bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia, lebo až vtedy má poškodený k dispozícii skutkové okolnosti, z ktorých možno škodu zistiť. Podľa ust. § 9 ods.1 vyhl.“

⁷ Podľa § 8 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z.z. „Lekársky posudok sa vydáva, len čo zdravotný stav poškodeného možno považovať za ustálený; (...).“

⁸ Právna veta judikátu R 68/2003 sa nezaobrá premlčaním, ale rieši otázku aplikácie intertemporálnych ustanovení, ktoré sú viazané na „zistenie“ bolesti.

č. 32/1965 Zb. sa posúdenie bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia vykoná hneď, ako je možné považovať zdravotný stav poškodeného za ustálený.“

„Za deň, kedy sa poškodený dozvie o nároku na mimoriadne zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia, s prihliadnutím na to, že už predtým vedel kto za ňu zodpovedá, v zmysle § 106 Občianskeho zákonníka je potrebné považovať deň, kedy sú preukázateľné nepriaznivé trvalé následky pre životné úkony poškodeného a to pre jeho životné a spoločenské uplatnenie, t. j. kedy došlo k ustáleniu zdravotného stavu navrhovateľa a kedy je možné objektívne urobiť bodové ohodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia. Poškodenému totiž môže vzniknúť i ďalší nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia a to z dôvodu neskoršieho zhoršenia už ustáleného zdravotného stavu (pozri R 9/1986).“

„S uvedenými závermi korešponduje i konštantná súdna judikatúra. Najvyšší súd SR vo svojom rozsudku sp. zn. M Cdo 37/2000 pod R 68/2003 uzavrel, že za deň zistenia bolesti nemožno bez ďalšieho považovať deň ukončenia práceneschopnosti poškodeného, ani deň vyhotovenia posudku o bolestnom, ale okamih (deň) ustálenia zdravotného stavu poškodeného.“

„I z vyššie citovanej konštantnej judikatúry vyplýva, že za deň, kedy sa poškodený dozvie o škode z titulu bolesti alebo sťaženia spoločenského uplatnenia a teda za deň počiatku plynutia dvojročnej subjektívnej premlčacej lehoty v zmysle § 106 Občianskeho zákonníka, je nevyhnutné považovať deň ustálenia zdravotného stavu poškodeného, kedy už možno objektívne urobiť bodové ohodnotenie, ktoré závisí od vyjadrenia lekára.“

„Z ústavnoprávneho hľadiska preto niet žiadneho dôvodu, aby sa spochybňovali závery napadnutého rozhodnutia, ktoré sú dostatočne odôvodnené a majú oporu vo vykonanom dokazovaní.“

Publikovanými judikátmi došlo zo strany najvyšších súdnych autorít k definovaniu momentu, kedy sa poškodený prvýkrát dozvie o škode. Povedané jazykom laika, poškodený sa dozvie o škode v momente, keď sa jeho liečba skončí. Inými slovami, keď lekár informuje poškodeného pacienta, že liečebný proces sa skončil a jeho zdravotný stav je stabilizovaný. V tomto momente sa poškodený dozvedel o celej škode a začína mu plynúť dvojročná subjektívna premlčacia doba na uplatnenie nároku na bolestné, t.j. na možnosť požiadať lekára o vyhotovenie posudku za účelom stanovenia bodového hodnotenia - výšky škody.

Na prvý pohľad sa stanovený moment začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby zdá prijateľný. Avšak pri hlbšom zamyslení je namieste otázka, či **viazanie vedomosti o škode na moment ustálenia zdravotného stavu nerobí** zo subjektívne normovanej podmienky „dozvie sa o škode“ v skutočnosti **podmienku objektívnu, a to navyše odborného charakteru.**

V prvom rade lekár iba málokedy výslovne informuje pacienta, že liečebný proces sa skončil a jeho zdravotný stav je ustálený. Do lekárskej správy z vyšetrenia sa štandardne napíše niečo v zmysle „ďalšia kontrola v prípade potreby“, resp. „ďalšia kontrola v prípade zhoršenia zdravotného stavu“. O ustálení zdravotného stavu ani zmienky.

Objektívny charakter podmienky sa prejavuje práve tým, že pacient v drvivom množstve prípadov nedostane do rúk lekársku správu, v ktorej je uvedené, že jeho liečebný proces sa skončil, resp. že jeho zdravotný stav je ustálený. Povinnosť uviesť danú skutočnosť v lekárskej správe žiadny právny predpis poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti neukladá.

Navyše ide o odbornú medicínsku otázku, na zodpovedanie ktorej je kompetentný iba lekár. Ak sa v prípade dlhšej liečby s viacerými operáciami a rehabilitáciami nevedia častokrát ani súdni znalci z odboru zdravotníctva zhodnúť na dátume ustálenia zdravotného stavu, považujem za neprijateľné, aby si poškodený ako laik mal uvedenú otázku zodpovedať sám.

Ako má teda postupovať poškodený? Ak požiada lekára o vypracovanie posudku skôr, než je jeho liečba skutočne ukončená, hrozí, že časť škody nebude v posudku uvedená (obodovaná). Ak ho požiada o vypracovanie posudku až po absolvovaní zdlhavej liečby, hrozí, že mu premlčacia doba už dávno plynie a jeho zdravotný stav „bolo možné považovať za ustálený“ oveľa skôr. A čo v prípade, ak lekár vystavujúci posudok o bolestnom opomenie obodovať niektorú zo zákonom stanovených položiek poškodenia zdravia (vyčíslieť časť škody)?⁹ Podľa citovaných judikátov toto reálne riziko nesie poškodený, pretože mu subjektívna premlčacia doba na náhradu škody na zdraví už začala plynúť, hoci sa o škode **nedozvedel**.

Viazanie vedomosti o škode na moment ustálenia zdravotného stavu považujem za extenzívny výklad § 106 ods. 1 OZ založený na právne sporných podmienkach objektívneho a odborného charakteru.

Domnievam sa, že definovanie podmienok, kedy sa poškodený dozvedel o škode na zdraví, by malo byť založené na iných ako najvyšším súdom stanovených kritériách. Súdy by mali rozlišovať medzi možnosťou poškodeného dozvedieť sa o majetkovej škode a škode na zdraví. Pri **majetkovej škode** sa súdna prax ustálila na tom výklade, že „(...) premlčacia doba začína plynúť dňom, keď sa poškodený o škode skutočne (nie iba predpokladane) dozvedel, tj. kedy nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy určitého druhu a rozsahu, ktorú možno natoľko objektívne vyčíslieť v peniazoch, aby poškodený mohol svoj nárok uplatniť na súde.“¹⁰

Avšak aj pri majetkovej škode platí v zmysle rozsudku NS ČR zo dňa 30.4.2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001, že **je nevyhnutné vždy ad hoc zisťovať „(...) kedy žalobce získal potrebné množstvo informácií o objektívne vyčísliteľné škodě v penězích, aby mohl svůj nárok uplatnit u soudu. Přitom teprve po těchto skutkových zjištěních lze učinit právní závěr o počátku běhu promlčecích lhůt ve smyslu ustanovení § 106 odst. 1, odst. 2 občanského zákoníku a následně tedy i o tom, zda právo žalobce na náhradu škody je promlčeno či nikoli.“**

Kým poškodený účastný dopravnej nehody sa zväčša dozvie o škode na veci malého rozsahu (napr. poškodenie súčiastok vozidla, ktorých cena je bežne známa), súčasne so vznikom škodovej udalosti, ak pôjde o rozsiahlejšie poškodenie vozidla alebo inej veci a poškodený nie je odborník, dozvie sa zvyčajne o škode až po skončení opravy z doručenej faktúry (viď už citovaný Rc 3/1984).

Pri škode na zdraví, ako som sa snažil vysvetliť, je však oveľa ťažšie získať reálnu predstavu o jej rozsahu a následkoch. Navyše, poškodený môže svoj nárok uplatniť na súde až vtedy, keď má k dispozícii lekársky posudok, v ktorom sú ohodnotené zmeny v jeho zdravotnom stave (§ 444 OZ v spojení s § 7 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z.z.¹¹).

Vzhľadom na skutočnosť, že predmetom výkladu je **subjektívna premlčacia doba**, judikatúra by sa mala snažiť nájsť adresnejšie kritérium pre určenie dňa, kedy sa poškodený dozvedel o škode na zdraví, než je ťažko uchopiteľný deň ustálenia zdravotného stavu, **resp. tento moment rigidne**

⁹ Sadzby bodového hodnotenia bolestného sú stanovené v prílohe č. 1 zákona č. 437/2004 Z.z.

¹⁰ Stanovisko NS SR zo dňa 23.11.1983, sp. zn. Cpj 10/1983, Rc 3/1984

¹¹ Podľa § 7 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z.z. „Lekársky posudok spracúva posudzujúci lekár a vydáva zdravotnícke zariadenie, ktorého posudzujúci lekár vypracoval lekársky posudok.“

subjektivizovať. Za vodítko v tomto smere považujem právny názor vyslovený v rozsudku NS ČR zo dňa 30.4.2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001 (viď vyššie), pri analogickej aplikácii ktorého by po vznesení námietky premlčania mal súd **vždy povinnosť ad hoc zisťovať, kedy poškodený reálne (preukázateľne) získal dostatok informácií o ustálenosti svojho zdravotného stavu**. Súdy by preto mali v každom prípade skúmať, **z ktorej lekárskej správy sa mohol poškodený ako laik reálne dozvedieť o tom, že jeho zdravotný stav je ustálený**, t.j. kedy získal potrebnú informáciu o objektívne vyčísliteľnej škode (jej ustálenom rozsahu).

Uvedomujem si, že zodpovedný subjekt by bez súdom definovaného „dňa ustálenia zdravotného stavu“ mohol byť v právnej neistote po neúmerne dlhú dobu. **Hodnotu zdravia ako najvyššiu spoločenskú hodnotu, resp. poškodenie zdravia však zákonodarca postavil nad hodnotu právnej istoty zodpovedného subjektu**. Skutočnosť, že zákonodarca nestanovil pre náhradu škody na zdraví objektívnu premlčaciu dobu, by nemala byť moderovaná vnášaním objektívnych a odborných prvkov do počítania subjektívnej premlčacej doby.

IV. Záver

Ako môžeme vidieť, otázky spojené s premlčaním práv sú neustále živé. Hoci určite nemožno paušalizovať, no v analyzovaných rozhodnutiach vnímam zo strany najvyšších súdnych autorít akúsi tendenciu ku skracovaniu dĺžky objektívnej premlčacej doby pre uplatnenie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, resp. zahmlievaniu začiatku počítania subjektívnej premlčacej doby pri náhrade škody na zdraví (jej viazanie na podmienky objektívneho a odborného charakteru).

Vo vzťahu k počítaniu subjektívnej premlčacej doby pri náhrade škody na zdraví som sa pokúsil o istú konfrontáciu so závermi ustálenej judikatúry. Dovolím si vysloviť názor, že trvanie na požiadavke preukázateľnej vedomosti poškodeného o momente ustálenia zdravotného stavu je v súlade s § 106 ods. 1 OZ, rozsudkom NS ČR zo dňa 30.4.2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001, a neprieči sa ani judikátom najvyšších súdnych autorít, ktorých obsah legitímne dopĺňa.

Pri počítaní objektívnej premlčacej doby náhrady nemajetkovej ujmy sme mohli pre zmenu názorne vidieť, ako rozhodnutie najvyššej súdnej autority dokáže podať výklad zdanlivo nadväzujúci na primárny právny názor vyslovený inou najvyššou súdnou autoritou (vo vlastnom texte dokonca s odkazom na ďalšie rozhodnutie NS SR), ktorý má neodškriepiteľný potenciál negatívne ovplyvniť ďalšiu rozhodovaciu prax všeobecných súdov.

V záujme právnej istoty by bolo vhodné, aby sa najvyššie súdne autority jednoznačnejším a precíznejším spôsobom vyjadrili k počítaniu premlčacích dôb. Takýmto postupom by sa naplnila požiadavka Európskeho súdu pre ľudské práva, postulovaná pri výklade článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (zaručujúceho právo na spravodlivé súdne konanie), že premlčacie doby, ktoré sú legálnou prekážkou prístupu na súd, by mali byť jednoznačne určené.¹²

Anotácia

Autor sa v článku venuje otázke počítania premlčacích dôb. Na konkrétnych príkladoch hodnotí výklad realizovaný najvyššími súdnymi autoritami SR v oblasti vybraných zákonných ustanovení upravujúcich premlčanie odškodnenia nemajetkovej ujmy a náhrady škody na zdraví. Dochádza pritom

¹² SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv). 1. vydanie. Žilina: Poradca podnikateľa, 2003, s. 291

k záveru, že v záujme zabránenia deformovaniu momentu začiatku plynutia premlčacích dôb by bolo užitočné, keby ich najvyššie súdne authority v budúcej rozhodovacej praxi definovali ešte jasnejšie a zrozumiteľnejšie.